

TÜRKİYE'NİN 'YENİLİKÇİ DİPLOMASİ' ATILIMI: ANTALYA DİPLOMASİ FORUMU

Hazel ÇAĞAN ELBİR

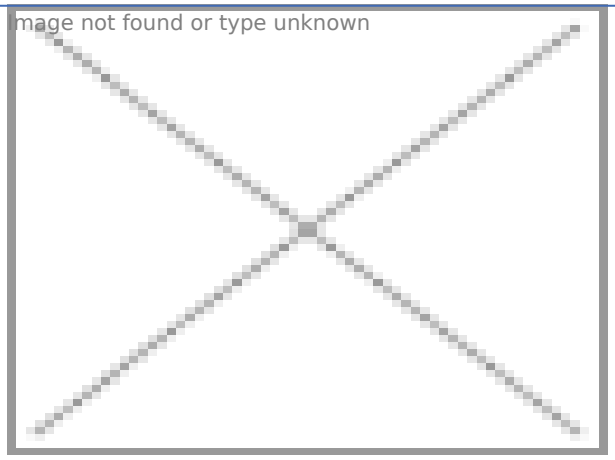
Analist

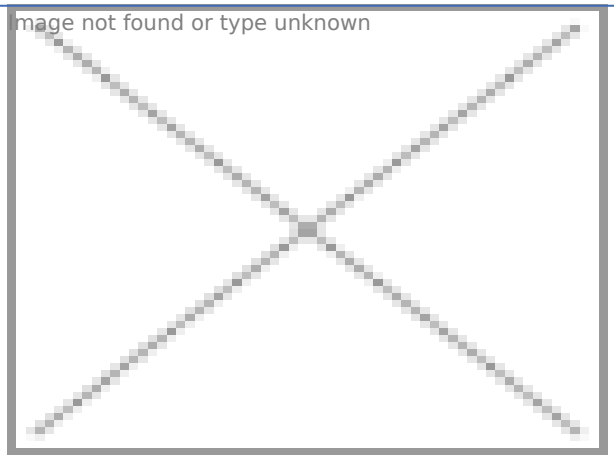
Analiz No : 2021 / 21

24.06.2021

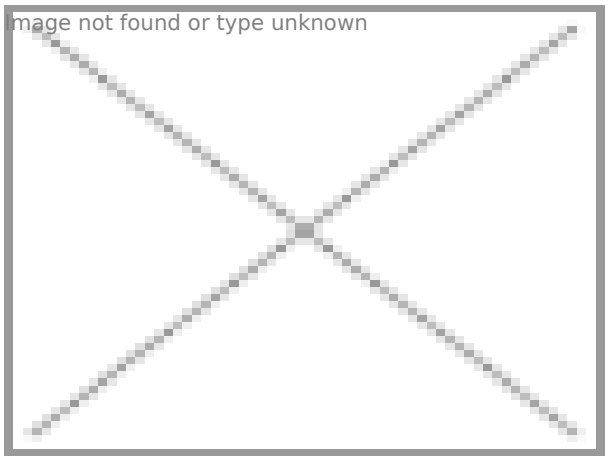
2020 yılında yapılması planlanan Antalya Diplomasi Forumu (ADF), KOVİD-19 pandemisi dolayısıyla bir yıl gecikmeli olarak 18 – 20 Haziran 2021 tarihleri arasında Antalyada gerçekleşmiştir. Açılış konuşmalarını Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğanın yaptığı Foruma 11 Devlet ve Hükümet Başkanı, 45'i Dışişleri Bakanı olmak üzere çok sayıda Bakan katılmıştır. Yenilikçi Diplomasi: Yeni Dönem, Yeni Yaklaşımlar teması ekseninde gerçekleşen Forumda, biri yuvarlak masa toplantısı, üçü yan etkinlik olmak üzere 21 panel düzenlenmiştir. AVİM'den Analist Hazel Çağan Elbir de ADFye davet edilmiş, panellerden sekizine katılmıştır.

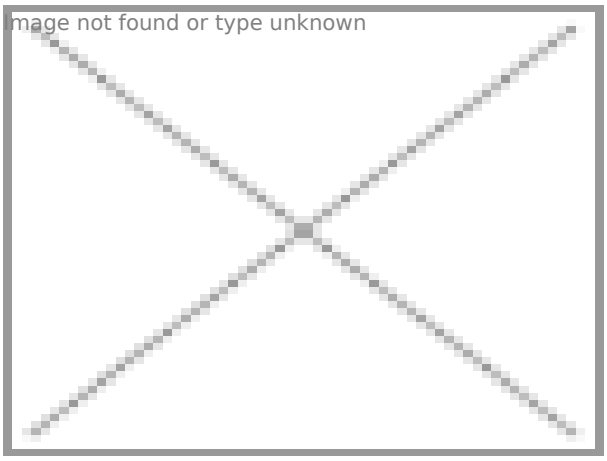
Üst düzey sağlık ve güvenlik önlemlerinin alındığı ADF, Antalyada NEST Kongre Merkezinde düzenlenmiştir. Üç gün süren Forumda genel olarak, yabancı düşmanlığı ve aşırıcılıkla mücadele, Orta Doğu ve Afrika ile ilişkiler, çarpıtılmış haberler (İng. Fake News) ve bilgi kirliliği ile mücadele, Güney Kafkasya, Avrasya Bölgesel İşbirliği, sığınmacılar, kadınların barışa katkısı, Doğu Akdeniz, terörizm, enerji, Avrupanın geleceği ele alınmıştır. Forumda gençler için de önemli bir yer ayrılmıştır. Üniversite öğrencilerinin büyük ilgi gösterdiği panel ve etkinlikler özellikle ikinci ve üçüncü gün yoğun bir şekilde devam etmiştir.

AVİM Analisti Elbir, ADFnin ilk günü sabah oturumları olan, AB Yüksek Temsilcisi ve Başkan Yardımcısı Josep Borrellin de konuşmacı olduğu Küresel Yönetişim: Küresel Çözümler İçin Yeni Yaklaşımlar ve Balkan ülkelerinin temsilcilerinin katıldığı Edinilen Dersler Işığında Bölgesel Dayanışmayı Nasıl Güçlendirebiliriz? başlıklı panellere katılmıştır. Her iki panelde de KOVİD-19un küresel ve bölgesel olarak tüm dünyanın olumsuz etkilendiği ve aşı tedariki sürecinde tüm ülkelerin birbirlerine destek vermesi hususuvurgulanmıştır. Özellikle ikinci oturumda Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Başkanı Milorad Dodik, Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyeleri Şefik Caferoviç ile Zeljko Komsic, Kuzey Makedonya Cumhurbaşkanı Stevo Pendarovski, Moldova Başbakan Vekili ve Dışişleri Bakanı Aureliu Ciocoi genel olarak Balkan ülkelerinin pandemi sürecinde kendi kendilerine bırakıldığını ve aşı tedarikinin zorlu bir süreç olduğunun altı çizilmiştir. İslamofobi ve yabancı düşmanlığı konuları, KOVİD-19 pandemisi gölgesinde kalmış, bu konular üzerinde durulamaması dikkat çekmiştir. Ancak bir diğer önemli konu 10 Kasım 2020 tarihinde Sofyada imzalanan Ekonomik İşbirliği Anlaşması gündeme gelmiştir[1]. Bu anlaşmanın mini-Schengen olarak adlandırılması ve anlaşma ile sermayenin serbest dolaşımına olanak sağlaması öne çıkan diğer hususlardır.

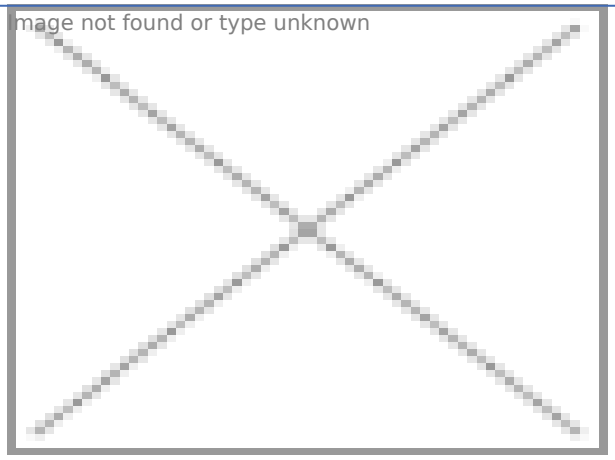

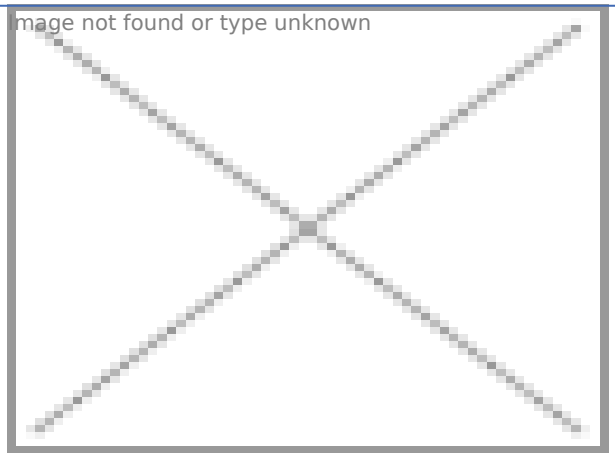
18 Haziran 2021 tarihinde Transatlantik İlişkilerde Yeni Dönem, Afrika ile Kurulan Ortaklıklar ve Karşılıklı Kazanımlar ve Sanal Dünyada Bilgi Kirliliği ve Yalan Haber Olgusu başlıklı eş zamanlı üç panel düzenlenmiştir. Sanal Dünyada Bilgi Kirliliği ve Yalan Haber Olgusu başlıklı panelde Azerbaycan Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Müşaviri Hikmet Hacıyev, Katar Dışişleri Bakan Yardımcısı E Lolwah R.M. Al-Khater, Portekiz Eski Avrupa Devlet Sekreteri ve Hudson Enstitüsü Kıdemli Araştırmacısı Bruno Maçães, Çatışmaların

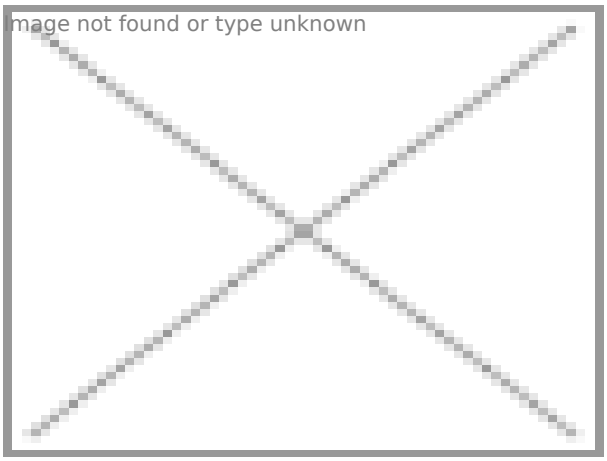
Önlenmesi ve Erken Uyarı Merkezi Başkanı (CPCEW) Illuian CHIFU panelist olarak yer almıştır. Bilgi kirliliğinin günümüzün en önemli sorunlarından biri olduğunun altı çizilmiş, panelde Hitlerin Propaganda Bakanı Joseph Goebbelse atıfta bulunularak ünlü sözü hatırlatılmıştır. Eğer bir yalanı yeteri kadar büyük söylerseniz ve bunu tekrar ederseniz, insanlar bir süre sonra inanmaya başlayacaklardır.

ADFnin ikinci günü, 19 Haziran 2021 tarihinde, NEST Kongre Merkezi, sabah saatlerinde birbirinden önemli konunun aynı saatlerde tartışılmasına sahne olmuştur. Asyada Bölgesel İşbirliği, Mülteciler ve Göçmenlere İnsani Yaklaşım, Orta Doğu ve Kuzey Afrika: Sürdürülebilir Bir Gündeme Doğru, Barış Arayışlarına Kadınların Katkısı panellerden bazılarıdır. Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov, Gürcistan Dışişleri Bakanı David Zalkaliani, MHP Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Kâmil Aydın, Ermeni tarihçi, akademisyen ve Ermenistanın ilk Cumhurbaşkanı Levon Ter-Petrosyanın eski danışmanı Gerard Jirair Libaridian ve ABDnin eski Bakü Büyükelçisi Matthew Bryzanın konuşmacı olduğu Güney Kafkasya: Bölgesel Barış ve İşbirliği İçin Yeni Fırsatlar başlıklı paneli izleyen AVİM Analisti Elbir, panel sonrasında Tarihçi Libaridiana Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin geleceğini nasıl gördüğünü sormuştur. Bültenimizde yer alan, "Tarihçi Libaridian: Türkiye Hazır, Ermenistan Henüz Değil" başlıklı yazıda bu görüşmeye değinilmektedir.

İkinci gün sabah saatlerinde Aşırıcılık ve Ayrımcılıkla Mücadele başlıklı panel düzenlenmiştir. Bu panelde, İstanbul Süryani Kadim Vakfı Başkanı Sait Susin, Birleşmiş Milletler (BM) Medeniyetler İttifakı Yüksek Temsilcisi Miguel Angel Moratinos, Dünya Aramiler Konseyi Başkanı Johny Messo, AGİT Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılıkla Mücadele Özel Temsilcisi Mehmet Paçacı ve Avrupa Komisyonu Bilim Başdanışmanı Prof. Alberto Melloni konuşmacı olarak katılmıştır. Panelde, Susin, Doğu Hristiyanlarının en rahat yaşadığı Suriye ve Irak'ta Hristiyan nüfusun bitme noktasına geldiğini, birçok kilise ile manastırın tahrip edildiğini, Süryani okullarının ise kapatıldığının altını çizmiştir. Batı'da İslamofobik eylemlerin her geçen gün arttığını söyleyen Susin, Camilere, kiliselere, havralara ve göçmenlere yönelik tüm saldırıların insanlık suçu olduğunun altını çizmiştir. İbadet eden insanlara saldırılması veya öldürülmesinin asla kabul edilemeyeceğini sözlerine eklemiştir. Susin, Türkiye'nin ayrımcılıkla mücadelede örnek ülke olduğunu belirterek ayrımcılıkla, aşırıcılıkla en fazla mücadeleyi veren Türkiyenin, 1959 yılından beri AB üyeliği için beklediğini vurgulamıştır. Bu durumun ise en büyük ayrımcılık örneği olduğuna dikkat çekmiştir. Özel Temsilci Paçacı ise medya dilinin, nefret söylemini ve ayrımcılığı körüklediğini ifade etmiştir. Dünyada hızla yükselen nefret söylemine karşı yapılacak en önemli atılımın eğitim olduğunu vurgulayan Paçacı, nefret dili ve ayrımcılıkla mücadele etmek için her düzeyde eğitime başlamanın zorunluluk olduğunu belirtmiştir. Ayrımcılıkla mücadele için temel yasaların olması gerektiğini belirten Paçacı, insan haklarından taviz verilemeyeceğini, dolayısıyla insan hak ve özgürlüklerinin yasalarla güvence altına alınmasının ve korumasının zorunluluğunu vurgulamıştır.

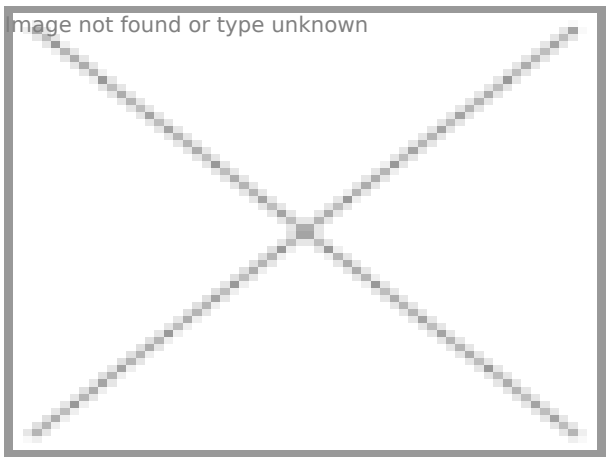

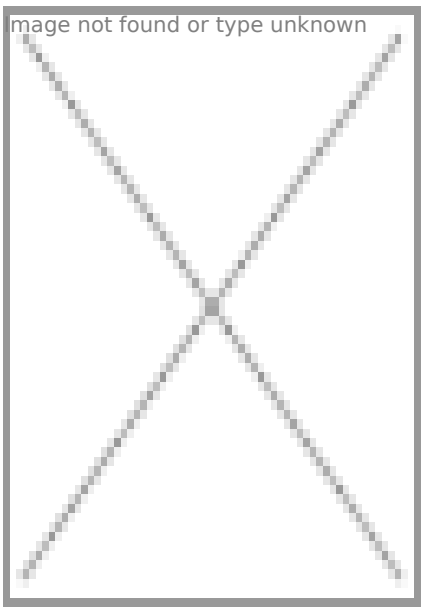
İkinci gün öğleden sonraki oturumları, İş Dünyası ve Ekonomi Diplomasisi, Dönüşen Terörizm Tehdidi, Komşuların Ortak Bakışı: Avrupanın Geleceği, Bölgesel Örgütlerin Etkinliğini Nasıl Artırabiliriz?, Türkiye Afrika İşbirliği Fırsatları, Yeni Bir Dünya için Yeni Diplomasi/Crans Montana Forumu (CMF) panelleri düzenlenmiştir. Elbir, Libya Dışişleri Bakanı Necla Manguş, Malta Dışişleri Bakanı Evarist Bartolo, Ürdün Eski Başbakanı Awn Khasawneh ve Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (DEHUKAM) Başkanı Prof. Dr. Hakan Karan ile Beyrut Amerikan Üniversitesinden Dr. Joseph Bahoutun görüşlerini paylaştığı Doğu Akdeniz için Bölgesel Konferansa dinleyici olarak katılmıştır. Prof. Dr. Karan Bölgesel işbirliğinin önemini vurgulamış, Doğu Akdenizin sınırlarının çizilmesi gerekliliğine işaret etmiştir. Prof. Dr. Karan, bölgesel anlaşmanın ise bir zorunluluk olduğunu vurgulamıştır.

Doğu Akdeniz panelinin ardından, Teoriden Pratiğe: Daha Etkin Diplomasi için Yenilikçi Yöntemler başlıklı ADF Yuvarlak Masa toplantısı gerçekleşmiştir. Toplantıya Türkiyenin önde gelen üniversitelerinden akademisyenler ve düşünce kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır. Toplantı sırasında diplomasinin kendi başına ağırlığını koruması için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Diğer oturumlardan farklı olarak bu toplantının süresinin daha uzun tutulmasının, yenilikçi yöntemlerin tartışılması açısından daha uygun olabileceği gözlemlenmiştir. Teorilerin önemini savunan akademisyenler ve teoriler dikkate alınmaksızın diplomasinin sürdürülebileceğini savunan akademisyenler, gençlerin diplomasiye yeteri kadar ilgi göstermediği konusunda hemfikir olduğu görülmüştür. Tüm panellerden ayrı olarak bu konuda Dışişleri Bakanlığı tarafından bir çalıştay düzenlenmesi önerilebilir.

Teoriler temelinde felsefeyi barındırmaktadır. Felsefe okumaları yapmak farklı görüşlerin, siyasi karar alıcıların hangi dürtülerle hareket ettiklerini anlamak bağlamında önem taşımaktadır. Bu sebeple diplomasi ya da siyaset bilimi felsefeden ayrı düşünülemeyeceği gibi teorilerden de ayrı düşünülemez. Yenilikçi diplomasi, felsefenin ve teorilerin teknolojik gelişmelerle uyumlu olarak gençlerin anlayabileceği şekilde yeniden değerlendirilmesi yerinde olabilecektir. Üniversitelerin benimsemesi gereken bir diğer husus ise karşılaştırmalı siyasal analiz derslerinin seçmeli ders olmaktan çıkmasının önerilmesidir. 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) uygulanmaya başlamış olan karşılaştırmalı siyasal analiz, daha sonra Almanya ve Birleşik Krallık tarafından benimsenmiştir. Hatta İngiltere ve Almanya, ABDyi bu alanda geride bırakmıştır. ABDnin bu konuda geride kalmasının temel sebeplerinden biri sonradan sanayileşenin öne geçmesidir. Türkiyenin jeopolitik önemi de göz önünde bulundurulduğunda karşılaştırmalı siyasal analiz üzerinde durulması gereken ciddi bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu toplantıda ele alınmasını yerinde olabileceği bir diğer husus ise, düşünce kuruluşlarının uyumsuzlukların çözümünde diplomaside ikinci yol olarak ayrıca geliştirilmesi gereken bir sacayağı olduğudur. Belçika gibi yüzölçümü küçük bir ülkede yaklaşık 500 düşünce kuruluşu bulunmaktadır. Ancak Türkiye bu anlamda kurak bir ülke sayılabilmektedir. Bu sebeple, demokratik ve yenilikçi bir diplomasiye katkı sağlayabilmek için düşünce kuruluşu sayısının ve niteliğinin artırılması önerilebilir.

ADFye üniversite öğrencisi genç katılımcılar da ilgi göstermiştir. 2020 yılı AVİM Uygulamalı Eğitim Programı katılımcıları Bilkent Üniversitesi öğrencisi Ali Dayar ve Sakarya Üniversitesi öğrencisi Büşra Kaya da ADF deneyimlerini paylaşmıştır. AVİMdeki çalışmalarını başarı ile tamamlayan Ali ve Büşranın görüşleri şu şekildedir:

Büşra Kaya, Sakarya Üniversitesi, 4. sınıf:

Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler lisans son sınıf öğrencisiyim. Okulumuzda bulunan Uluslararası İlişkiler Topluluğu vesilesiyle ADF'den kabul aldım. Katıldığım paneller Balkanlar-Afrika-Göç konulu panellerdi. Panelleri ilgili muhataplarından dinlemek bana büyük bir fayda sağladı. Bu sayede panelistlere sormak istediklerimizi birebir sorabildik ve aldığımız cevaplar konunun ehli olan kişilerden gelmiş oldu. Biz öğrenciler

Yardımcımıza kariyer hedeflerimle ilgili bazı kararsızlıklarımdan bahsetme imkânım oldu. Bu doğrultuda kendisinden önemli tavsiyeler aldım. Madrid Büyükelçimiz ile birebir sohbet etme imkânı bulmam beni farklı perspektiflerden bakmaya itti. Bu iki örnek dışında birçok birebir görüşme sağladığım devlet büyüklerim bana hem yol gösterici nitelikte önerilerde bulundu hem de bu olanak büyük bir motivasyon sağladı. Aynı şekilde orada birçok öğrenci arkadaşımla tanışmam, birlikte bilgi ve görüş alışverişleri yapmamıza vesile oldu. İnanıyorum ki, burada kurulan bağlantılar ileride kariyer konusunda önemli bir temel oluşturacaktır. Son olarak her bakımdan itinayla çalışılarak hazırlanmış olan, biz öğrencilerin de düşünüldüğü bu forumun tekrar düzenlenmesini ve tekrar katılımcı olarak katılabilmeği heyecanla umuyorum.

Ali Dayar, Bilkent Üniversitesi, 3. Sınıf:

Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde Lisans 3. Sınıf öğrencisiyim. Üniversiteye girdiğimden beri bir parçası olmaktan keyif aldığım Politik Düşünce Kulübü sayesinde ADFye katılabildim. Grubumuz ADFTalks kapsamındaki Ersin Tatar, Cevad Zarif, Dönüşen Terörizm Tehdidi ve Afrika Ticareti panellerine katıldı. Panellerde, Dışişleri Bakanlarına yöneltilen zorlayıcı sorulara cevaben diplomatik dilin nasıl kullanıldığını gözlemleme şansım oldu. ADFnin gençlere önemli bir pay ayırmasından pek farklı şekillerde faydalandım. Öğrenci etkinlikleri ve aralar sırasında kendi üniversitelerinin kulüpleri aracılığıyla gelmiş düzinelerce öğrenciyle tanışıp kulüplerimiz arasındaki bağları güçlendirmeye çalıştım. Türkiye çapınca genişletmeye çalıştığımız İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) kulüpleri ağı için ADF bulunmaz bir fırsat oldu. Akşam yapılan ADFYouth etkinliğinde Madrid Büyükelçisi ile sohbet edip, deneyimlerini dinleme fırsatım oldu. Kariyer planlarımda önemli bir etkisi olacağını şimdiden söyleyebilirim.

ADF genel olarak değerlendirildiğinde, olumlu bir girişim olarak görülebilir. Önümüzdeki yıllarda Davos Ekonomi Forumu ya da Münih Güvenlik Konferansı ölçeğinde bir zirve haline gelmesi mümkündür. Önümüzdeki yıllarda bölgesel temaların ele alınması, konuların derinlemesine tartışılması bağlamında fayda sağlayabilecektir. Akademisyen çeşitliliği bağlamında ise yalnız uluslararası ilişkiler ya da siyaset bilimi alanında değil, ekonomi ve hukuk alanlarında çalışan akademisyenlerin de forumda görüşlerini birden fazla yuvarlak masa toplantısında ifade etmelerinin sağlanması yerinde olabilecektir. Diplomasinin çok boyutlu bir şekilde yenilikçi diplomasi olarak değerlendirilmesinde alan çeşitliliği fayda sağlayabilecektir. ADF, Türkiye için prestijli bir zirve olarak ön plana çıkmıştır. Burada elde edilen kazanımlarla Forumun köklü bir hale gelebilecektir.

[1] Sofia Summit Conclusions: Western Balkans Leaders Remain Dedicated to Regional Cooperation, *europeanwesternbalkans.com*, 10 Kasım 2020, https://europeanwesternbalkans.com/2020/11/10/sofia-summit-conclusions-western-balkans-leaders-remain-dedicated-to-regional-cooperation/.

(*) AVİM, "Batı Balkanlar" terimini ayrılıkçı siyasi bir terminoloji olarak değerlendirmekte ve bölgeye ilişkin coğrafi ve tarihsel "Balkanlar" tanımlamasının kullanılmasında ısrar etmektedir.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "TÜRKİYE'NİN 'YENİLİKÇİ DİPLOMASİ' ATILIMI: ANTALYA DİPLOMASİ FORUMU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2021 / 21. Haziran 24. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-YENILIKCI-DIPLOMASI-ATILIMI-ANTALYA-DIPLOMASI-FORUMU

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır